

РЕШЕНИЕ

№ Ц-27
от 30.12.2022 г.

КОМИСИЯТА ЗА ЕНЕРГИЙНО И ВОДНО РЕГУЛИРАНЕ

на закрито заседание, проведено на 30.12.2022 г., след като разгледа относимите факти и обстоятелства за определяне на пределната цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, установи следното:

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8, предл. 2 от Закона за енергетиката (ЗЕ) Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР, Комисията) определя ежегодно пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

Съгласно чл. 105, ал. 1 от ЗЕ, с цел гарантиране сигурната работа на електроенергийната система, операторът на електропреносната мрежа сключва сделки за допълнителни услуги при условията и по реда на Правилата за управление на електроенергийната система и Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ) с доставчици от и/или извън страната. Операторът на електропреносната мрежа закупува разполагаемост за резерви за първично регулиране на честотата, автоматично вторично регулиране и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности въз основа на тръжна процедура – чл. 105, ал. 2 от ЗЕ. Посочените услуги представляват допълнителни услуги по смисъла на § 1, т. 14 от Допълнителните разпоредби (ДР) на ЗЕ, като според чл. 105, ал. 4 от ЗЕ активираната от тях нетна електрическа енергия се заплаща при условия, по ред и при цена, определени в ПТЕЕ.

Съгласно § 1, т. 2 от ДР на ЗЕ, „балансираща енергия“ е активната електрическа енергия, която операторът на електропреносната мрежа активира за компенсиране на разликата между регистрираните при него договорени и фактически реализираните графици за доставка, както и колебанията на товарите с недоговорен график на доставка. Нормите, уреждащи балансиращия пазар на електрическа енергия, се съдържат в глава девета „Балансиращ пазар“ на ПТЕЕ и регламентират условията за продажба и покупка на балансираща енергия с цел да се гарантира сигурност и устойчивост на националната електроенергийна система и сигурната паралелна работа на електроенергийната система на континентална Европа.

С оглед реализирането на електрическа енергия на балансиращия пазар, „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД) сключва договори за участие на балансиращия пазар с доставчик на балансиращи услуги, които имат за предмет предоставяне на балансираща енергия на независимия преносен оператор от активиран резерв от автоматично и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности, както и от резерв за заместване – чл. 11, т. 7 и чл. 17, ал. 1 от ПТЕЕ.

Според чл. 99, ал. 1 и ал. 2 от ЗЕ за целите на балансиране на производството и потреблението на електрическа енергия операторът на електропреносната мрежа организира пазар на балансираща енергия в съответствие с ПТЕЕ и е страна по всички сделки с балансираща енергия, в т.ч. и с търговски участници, които притежават диспечерируеми производствени и/или потребяващи обекти и/или агрегирани

съоръжения/обекти за покриване на небалансите в националната пазарна зона. Според правилата на глава девета „Балансиращ пазар“ на ПТЕЕ сключената сделка на балансиращия пазар установява задълженията на съответния доставчик на балансиращи услуги да предоставя или да закупува енергия на/от електропреносния оператор според спецификата на предложението и разпореждането, издадено от системите за управление на независимия преносен оператор, а в изпълнение на такива сделки ЕСО ЕАД купува/продава балансираща енергия въз основа на предложения за регулиране нагоре и предложения за регулиране надолу, предоставени от доставчиците на балансиращи услуги, които са регистрирани от електропреносния оператор по реда на ПТЕЕ. Регистърът с доставчиците на балансиращи услуги по чл. 110 от ПТЕЕ е публикуван от ЕСО ЕАД на следния интернет адрес: <https://www.eso.bg/doc/?mms-registers&mmsType=5>.

За изпълнение на правомощието на Комисията по чл. 21, ал. 1, т. 8, предл. 2 от ЗЕ, със заповед № 3-Е-1267 от 05.12.2022 г. на председателя на КЕВР е сформирана работна група, която след анализ на всички относими факти и обстоятелства е изготвила доклад с вх. № Е-Дк-2165 от 05.12.2022 г. относно определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия. Същият, както и проект на решение за определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, са приети от КЕВР с решение по Протокол № 346 от 08.12.2022 г., т. 2. В тази връзка е проведено обществено обсъждане на 13.12.2022 г., след което са постъпили становища от „Национална електрическа компания“ ЕАД (НЕК ЕАД) с вх. № Е-13-01-1024 от 20.12.2022 г., от „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД с вх. № Е-13-41-1090 от 22.12.2022 г. и от „ЕВН България“ ЕАД с вх. № Е-13-32-11 от 22.12.2022 г.

Според НЕК ЕАД въведеният в началото на 2021 г. пазарен принцип за определянето на доставчици на балансираща енергия, както и натрупаният почти двегодишен опит на пазара, правят определянето на пределна цена за сключване на сделки на балансиращия пазар от КЕВР ненужно с оглед на нивото на либерализация на пазара. Тъй като към момента има законово задължение КЕВР да определя пределни цени за регулиране счита, че Комисията е необходимо да инициира промени в ЗЕ, с което да отпадне изискването за определяне на пределни цени за балансираща енергия. Освен това, липсата на законово основание за премахване на пределните цени може да бъде компенсирано с определяне на по-голям диапазон на тази цена.

На следващо място НЕК ЕАД намира, че размерът на пределната цена за регулиране нагоре, след динамичното развитие на цените на свободния пазар през 2022 г., вече не е актуален и не отговаря на пазарната ситуация. Анализът на данните показва, че в голям процент случаи се получава изкривяване на цените, при което в съответния час цената за недостиг на балансиращия пазар е по-ниска от цената на БНЕБ ЕАД, което не съответства на принципите на електроенергийния пазар, поради което значителен брой участници на пазара избират като свое поведение да стоят в позиция на небаланс. В този смисъл размерът на добавката от 100 лв./MWh, който не е актуализиран от 2019 г., когато са наблюдавани съвсем различни нива на борсовите цени, не може да осигури постигането на такава цена за регулираща енергия, а оттам и цена за недостиг на балансиращия пазар, която да е адекватна на пазарната ситуация и да не позволява нарушаването на пазарните принципи и изкривяванията в цените, посочени по-горе. В допълнение, пределната цена за регулиране нагоре следва да бъде актуализирана в посока увеличение и във връзка с нормативното задължение на производителите на електрическа енергия да осигуряват резерв за управление на електроенергийната система (ЕЕС). Според НЕК ЕАД анализът на резултатите от предоставения от дружеството резерв и активирания такъв от централното диспечерско управление към ЕСО ЕАД (ЦДУ) като предоставена балансираща енергия показва, че към момента, за да може резултатът от резерв и балансираща енергия за производител да бъде съпоставим с резултата от

потенциалното реализиране на резервираната енергия на свободния пазар, е необходимо ЦДУ да активира около 1,5 пъти повече балансираща енергия от производителя, отколкото до момента го прави. Обръща внимание, че тъй като върху количеството активирана електрическа енергия не може да се въздейства пряко, остава единствено подходът за въздействие върху надбавката от 100 лв./MWh. С оглед горното и при направени собствени изчисления за периода януари-октомври 2022 г. счита, че пределната цена за регулиране нагоре не трябва да е по-малка от 450 лв./MWh.

По отношение предложената пределна цена за регулиране надолу НЕК ЕАД потвърждава констатацията на КЕВР за недобросъвестно пазарно поведение на участници, които в Д-1 изкуствено създават недостиг и застрашават сигурността на ЕЕС, но изразява несъгласие с подхода на регулатора да коригира това тяхно поведение чрез налагане на допълнителна тежест – финансов разход на доставчиците на балансираща енергия, т.е. тези, които чрез диспечерируемите си мощности способстват за нормалното функциониране на ЕЕС. На практика, ако основанието за предлаганата пределна цена за регулиране надолу е недобросъвестно пазарно поведение, то начинът за коригирането му е в противоречие с принципите на равнопоставеност, които КЕВР прокламира и е в противоречие с икономическата логика. Дружеството обръща внимание, че до този момент във всички свои решения, свързани с определяне на пределна цена за регулиране, КЕВР посочва, че пределната цена за регулиране надолу следва да е обща за всички участници на пазара, независимо от това, дали използваните мощности са производствени или консумиращи, като по този начин се осигурява недискриминаращо и равнопоставено положение на доставчиците и не се допуска облагодетелстване на даден участник. Според НЕК ЕАД точно този принцип е нарушен с определянето на еднаква пределна цена на ПАВЕЦ и другите участници за регулиране надолу с аргумента, че производители, които при регулиране надолу намаляват своето производство, практически спестявайки разходите за гориво (включително за емисии CO₂), получават приход от продадената енергия по график, докато при ПАВЕЦ в помпен режим се консумира енергия, която впоследствие се реализира, но с 30% по-малко, което създава неравнопоставеност с другите доставчици на услугата „регулиране надолу“. НЕК ЕАД счита, че не трябва да бъдат третирани по еднакъв начин производствени и консумиращи мощности от ПАВЕЦ, а цената за регулиране надолу трябва да се определи отделно за генериращи и отделно за консумиращи мощности от ПАВЕЦ. В тази връзка предлага пределната цена за предоставена от консумиращи мощности балансираща енергия за регулиране надолу да бъде определена в размер на $30\% * Ц_{пдн}$, но не повече от $(70\% - N\%) * Ц_{крсн}$, където N% е технологичната загуба на съответната консумираща мощност, а Ц_{крсн} се определя с формулата:

$Ц_{крсн} = Ц_{кс} - Код$, като Ц_{кс} е определената в ценово решение на КЕВР цена за реализиране на електрическа енергия от обществения доставчик на крайните снабдители, а Код е определената в ценово решение компонента за дейността „обществена доставка“.

Комисията приема възраженията на НЕК ЕАД за неоснователни.

По отношение искането на НЕК ЕАД КЕВР да инициира промени в ЗЕ, респ. да създаде достатъчно широк диапазон за оферирание, така че пределните цени да не ограничават доставчиците на услугите, следва да се има предвид, че КЕВР не разполага с правото на законодателна инициатива, както и че предложението в настоящото решение диапазон, макар и действително да е подценен в контекста на актуалните нива на борсовите цени, все още е достатъчен по размер, за да осигури поне минимална конкуренция между доставчиците, а от друга да предотврати пазарни злоупотреби от доминиращи доставчици на балансираща енергия. Освен това не следва да се игнорира обстоятелството, че балансиращият пазар се намира в текущ, все още неприключил

процес на реформиране и трансформиране, започнал с премахването на възможността за обединяване чрез общ финансов сетълмент на координатори на балансиращи групи и продължил с въвеждането на 15-минутния интервал на сетълмент, със заплащането на небаланси от страна на доставчиците на балансиращи услуги, плановете и подготовката за въвеждане на единна цена за небаланс, съответно изцяло нова методика по чл. 105, ал. 13 от ПТЕЕ и т.н. Както многократно вече е отбелязвано, към момента липсват реални данни за достатъчно дълъг период от време, въз основа на които да бъдат направени съответните симулации и адекватен анализ на извършените реформи, както и отражението им върху пазара и търговските участници. Конкретните стойности на определяните от КЕВР пределни цени в голяма степен следва да отчитат и да са съобразени с посочените реформи, което към днешна дата обективно не е възможно, поради което не е възможно и определянето на такива цени, които гарантирано да предотвратят непазарното поведение на някои участници умишлено да стоят в недостиг. Не на последно място, в момент на драстично повишени енергийни цени и огромна инфлация, едно допълнително чувствително увеличаване на финансовата тежест върху клиентите, която ще бъде прехвърлена от търговците в резултат от увеличени разходи за балансиране, с основание не би се възприело от по-голямата част от пазарните участници и би предизвикало сериозно безпокойство и недоволство у тях.

Комисията не приема предложението за определяне на отделни пределни цени за регулиране надолу за генериращи, съответно за консумиращи мощности. Съгласно чл. 6, пар. 4 от Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия, уреждането на балансиращата енергия за стандартните балансиращи продукти и специалните балансиращи продукти се основава на най-високата приета офертна цена (pay-as-cleared). Аналогична е и разпоредбата на чл. 149, ал. 2, т. 2 от ПТЕЕ, според която доставчикът купува от независимия преносен оператор произведеното по нареждане от системите за управление на независимия преносен оператор количество електрическа енергия по най-ниската цена на предложение за балансиране надолу, активирано в този период на диспечирание. Изискването за единна цена на балансиращата енергия важи общо за всички видове доставчици на балансираща енергия, което от своя страна налага съответно и определянето на една пределна цена за регулиране надолу.

Комисията счита за напълно неоснователен и аргумента на дружеството относно създаване на неравнопоставеност с другите доставчици на услугата „регулиране надолу“, тъй като при ПАВЕЦ в помпен режим се консумира енергия, която впоследствие се реализира, но с 30% по-малко поради присъщата за този тип дейност технологична загуба. За пореден път следва да се подчертае, че чрез предоставяне на услугата регулиране надолу НЕК ЕАД получава възможност да качва вода от долния в горния изравнител на ПАВЕЦ, като по този начин си осигурява допълнително воден ресурс за производство на електрическа енергия, която реализира преобладаващо по пикови цени, като реализираните по този начин приходи значително надхвърлят евентуалните разходи, причинени от технологичните загуби от работата на централата в помпен режим.

В становището си ЕСО ЕАД обръща внимание на тревожните тенденции в работата на балансиращия пазар през 2022 г., като причина за тях са и пределните цени, които КЕВР определя на годишна база. Ниската вече надбавка, като процент спрямо цената на пазар „ден напред, изкривява ценовите нива на отделните пазарни сегменти, като ценовите аномалии се проявяват всеки месец, включително и в двата месеца след въвеждането на 15-минутния период на сетълмент от 01 октомври 2022 г. Намира, че цената за енергиен недостиг следва да е санкционираща и да бъде стимул за поддържане на балансирана позиция след затваряне на пазара „в рамките на деня“. По-ниската цена,

обаче, благодетелства вече месеци наред търговските участници в почти 60% от периодите на сетълмент. Посочва, че координаторите на балансиращи групи занижават прогнозите за консумацията в групата и съответно намаляват покупката от дългосрочния пазарен сегмент и краткосрочните пазари, като реализират огромен енергиен недостиг за сметка на енергия от балансиращия пазар. Това поведение увеличава енергията за регулиране и съответните разходи на ЕСО ЕАД. Подчертава, че досегашните пределни цени не са съобразени с равнището на цените на дългосрочните и краткосрочни пазари към момента и причиняват горепосочените ценови аномалии, изкривяват пазарните отношения и задълбочават тенденцията във времето. В тази връзка възразява срещу предложението за запазване на пределните цени на равнището от 2022 г., като предлага решение на проблема чрез освобождаване на цените с преминаване към единна цена, при отчитане на статуса на регулиране, за което изразява готовност да оказва необходимото съдействие на КЕВР с предоставяне на данни, след което промените в методиката по чл. 105, ал. 13 от ПТЕЕ да бъдат предложени за обсъждане и приети от Комисията в кратки срокове.

Комисията приема възражението на независимия преносен оператор срещу предложеното запазване на пределните цени на равнището от 2022 г. за неоснователно във връзка с изложените по-горе аргументи.

В становището си „ЕВН България“ ЕАД посочва, че при запазване на цената за регулиране надолу като процент от цената на пазара ден напред, при запазване на „тавана“ на цената за регулиране нагоре като твърда сума, добавена към борсовата цена, е възможно да има предпоставка за диспропорции при цени, различни от 143 лв. В единия случай, при цена над 143 лв., пазарните участници ще предпочитат да са в недостиг, а при по-ниска – в излишък, което води до неприемлива ситуация. В тази връзка счита, че прилагането на различни подходи (% от борсова цена и борсова цена +100 лв.) може да доведе до други изкривявания в пазара при определянето на цените за недостиг и излишък от ЕСО ЕАД и не гарантира, че цената за недостиг ще бъде по-висока от тази на ден напред. За да се осигури, че цената за недостиг е по-висока от цената на пазара ден напред, е необходимо от формулата за образуване на цената да бъде изваден елементът, с който се остойностява „нетингът“ в системата по административно определена цена (непроменена от 2014 г.).

Комисията приема възражението на дружеството за неоснователно във връзка с изложените по-горе аргументи.

След обсъждане и анализ на всички събрани в хода на административното производство данни и доказателства, както и на постъпилите писмени становища, Комисията приема за установено следното:

С Решение № Ц-44 от 30.12.2021 г. КЕВР е определила, считано от 01.01.2022 г., пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре в размер на Цпдн + 100 лв., където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД) и пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу в размер на 30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водоелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД (НЕК ЕАД). Според Решение № Ц-44 от 30.12.2021 г. КЕВР, в частта по т. 3, посочените пределни цени не се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

С Правила за изменение и допълнение на ПТЕЕ, обн. ДВ, бр. 76 от 2022 г., считано от 01.10.2022 г. е въведен 15-минутен период на сетълмент на пазара на балансираща енергия в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийно балансиране и Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия. Това изменение води до четирикратно увеличение на броя на периодите на сетълмент, съответно може да окаже значително влияние върху начина и точността на прогнозиране на количествата електрическа енергия за покупка/продажба. Към настоящия момент, липсата на достатъчно реални данни от прилагането на 15-минутния интервал на сетълмент не позволява извършването на анализ на постигнатите нива на цените за излишък и недостиг. В тази връзка, до натрупването на достатъчен обем от реални данни за отчетените количества небаланси на балансиращите групи и постигнатите нива на цените, не може да се обоснове необходимост от промяна на подхода, който КЕВР е използвала при определянето на прилаганата към момента пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

Предвид обстоятелството, че предстои въвеждането на нова методика по чл. 105, ал. 13 от ПТЕЕ, е целесъобразно да се запазят действащите към момента пределни цени и след няколкомесечно натрупване на реални данни за 15-минутния период на сетълмент да се извършат симулации и съответно да се изготвят коректни анализи, чрез които адекватно да се оцени ефектът от пределните цени, както върху пазарните участници, така и по отношение на доставчиците на балансиращи услуги.

Въз основа на изложеното по-горе, пределната цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия следва да е: пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре в размер на Цпдн + 100 лв., където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД и пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу в размер на $30\% * \text{Цпдн}$, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на ВЕЦ, собственост на НЕК ЕАД. Тези пределни цени не следва да се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

Предвид гореизложеното и на основание чл. 21, ал. 1, т. 8, предложение 2 от Закона за енергетиката

КОМИСИЯТА ЗА ЕНЕРГИЙНО И ВОДНО РЕГУЛИРАНЕ

Р Е Ш И:

Определя, считано от 01.01.2023 г., пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, както следва:

1. Пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре в размер на Цпдн + 100 лв., където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД;

2. Пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу в размер на $30\% * \text{Цпдн}$, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД;

3. Пределните цени по т. 1 и т. 2 не се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

Решението подлежи на обжалване пред Административен съд – София град в 14дневен срок.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ДОЦ. Д-Р ИВАН Н. ИВАНОВ

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР:

РОСИЦА ТОТКОВА